

культуру або дуже мало, або й вони взагалі відсутні. Складається враження, що німецькій аудиторії цікаві тільки політичні чи, меншою мірою, економічні сторони українського життя. І це є великою передусім українською проблемою, оскільки відомо, що довготривалий імідж держави формують саме культура й мистецтво, які є цінностями вічними, а не тимчасовими.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білоус О. М. Типологія газетної періодики сучасної Німеччини / О. М. Білоус // Наукові записки Інституту журналістики: науковий збірник. – К., 2007. – Т. 29. – Жовт. – груд. – С.35-44.

Шпуляк С.

Науковий керівник – доц. Головата Л. М.

ФОРМУВАННЯ ПОНЯТТЯ ПРО ТЕКСТ НА ЗРАЗКАХ КРАЄЗНАВЧОГО СПРЯМУВАННЯ

Актуальність дослідження. Учням загальноосвітніх шкіл необхідно знати поняття «краєзнавство», бути обізнаними із зразками творчого доробку письменників свого краю, знати історію свого села, містечка чи району. Оскільки на цю тему мало звертають уваги на уроках української літератури, то її варто розглядати також на уроках української мови, зокрема під час вивчення теми «Текст». Це допоможе школярам краще засвоїти не лише поняття про текст, а й пізнати свою маленьку батьківщину, дізнатися про видатних людей своєї місцевості, ознайомитися з їхньою творчістю. Учнів важливо навчити любити та поважати свою вітчизну. А формування поняття про текст саме на зразках краєзнавчого спрямування сприятиме цій виховній меті.

Основним поняттям, на якому базується система роботи над формуванням мовленнєвої діяльності школярів є поняття про текст. Саме завдяки вивченню теми «Текст» учні набувають умінь самостійно створювати та аналізувати тексти різних типів і стилів, у них розвивається мислення, увага, спостережливість, вміння аналізувати явища, події. А тексти краєзнавчого спрямування ще й ознайомлюють із відомими письменниками рідного краю, розширюють світобачення, дають можливість краще пізнати свою батьківщину (село, місто, районний чи обласний центр, де народився, живеш, навчаєшся), звичаї та традиції своєї місцевості. Літературне краєзнавство є важливим знаряддям патріотичного виховання, дієвим засобом для поглиблення знань із літератури та розвитку пізнавальних інтересів у школярів.

Учнів важливо навчити любити та поважати свій край, своїх земляків, які здобули славу та визнання не лише у місцевості, де народилися, а й по усій Україні, а дехто навіть і за її межами. Тому учнів варто знайомити з літературою рідного краю, з творчістю письменників-земляків. Найкраще це можна зробити під час вивчення теми «Текст», що допоможе сформувати не лише інтерес та любов до літературного краєзнавства, а також засвоїти новий матеріал з української мови.

Навчання рідної мови формує національно свідому, духовно багату мовну особистість, що здатна вільно володіти вміннями й навичками, комунікативно виправдано користуватися засобами рідної мови, а саме – її стилями, формами, жанрами в усіх видах мовленнєвої діяльності (слухання, читання, говоріння, письмо). Школярі повинні вміти читати, слухати, говорити та писати, тобто створювати тексти. Зв'язне мовлення розглядається в методиці як особлива галузь роботи з розвитку мовлення – процес говоріння, діяльність мовця, продукт діяльності, текст, висловлювання [2, с. 2].

Формування монологічного мовлення учнів загальноосвітніх шкіл, у тому числі й умінь створювати письмові тексти різних типів, стилів і жанрів, є важливою складовою розвитку мовної особистості. Система роботи над текстами краєзнавчої тематики допоможе не лише засвоїти матеріал про текст, а й забезпечить формування в учнів поняття про літературне краєзнавство. Розуміння учнями поняття «краєзнавство» найкраще формується завдяки опрацюванню ними текстів краєзнавчого спрямування, зокрема під час вивчення тем «Текст як продукт мовленнєвої діяльності» та «Ознайомлення із розмовним, науковим і художнім стилями, сферою їх використання. Типи мовлення», адже набуття знань школярами про рідний край – це важливе завдання вчителя, оскільки він розвиває патріотичний дух, гордість за своїх земляків, любов до батьківщини.

Визначення терміна «текст» належить до одного з дискусійних питань, що неоднозначно розв'язується лінгвістами, психологами і лінгводидактами: одні з них особливу увагу приділяють усній формі тексту (О. Біляєв, О. Гойхман, І. Зимня, Т. Ладижевська, О. Лурія, Т. Надеїна, М. Стельмахович); інші розглядають текст як одиницю писемного мовлення (М. Бахтін, І. Гальперін, В. Мельничайко, М. Пентиліук, І. Синиця); окремі вчені враховують монологічність тексту (Д. Баранник, С. Єрмоленко, А. Коваль, О. Пономарів); деякі акцентують увагу на особливостях діалогічного тексту (Л. Виготський, М. Жинкін, І. Зимня, Е. Палихата, Є. Пасов).

Найбільш повним є визначення тексту у І. Р. Гальперіна. Під текстом автор розуміє «витвір мовленнєвотворчого процесу, який має завершеність, об'єктивовану у вигляді письмового документа, літературно оброблений відповідно до типу цього документа твір, який складається з назви (заголовка)

та низки особливих одиниць (надфразових єдностей), об'єднаних різними типами лексичного, граматичного, логічного, стилістичного зв'язку, твір, який має певну цілеспрямованість і прагматичну установку» [1, с. 76]. З цього визначення випливає, що під текстом треба розуміти не фіксоване на папері усне мовлення, завжди спонтанне, неорганізоване, непослідовне, а особливу різновидність мовленнєвої творчості, яка має свої параметри, відмінні від параметрів усного мовлення [3, с. 17].

Більшість лінгвістів вважає, що текст – поняття складне й багатогранне, воно являє собою усну чи писемну монологічну або діалогічну змістову й структурно завершену систему з кількох чи багатьох речень, яким властива інформаційна насиченість та виражене ставлення автора до висловленого повідомлення.

Отже, текстом називають різні структурно-семантичні утворення: від складного речення до завершеного мовленнєвого висловлення, твору. Значна частина лінгвістів вважає текстом і цілі мовленнєві твори, і частину твору, що має смислову та інтонаційну завершеність.

Зазвичай літературне краєзнавство залишається відстороненим від навчально-виховного процесу, його доволі мало вивчають у загальноосвітніх школах. Учні не знають історії свого краю, недостатньо вивчають рідну мову, національна культура відходить на другий план. Саме тому варто використовувати тексти краєзнавчого спрямування на уроках української мови під час вивчення теми «Текст».

Пропонуємо такий варіант використання тексту краєзнавчого спрямування на уроках розвитку зв'язного мовлення під час опрацювання поняття про текст.

Завдання. Прочитайте уважно текст. Визначте тип і стиль мовлення, до якого він належить.

Легенда про річку Серет

В далекі часи сягає корінням ця легенда про річку Серет, в часи, коли українська земля найбільше страждала від нападів монголо-татарських племен, коли напівдикі воїни Золотої Орди вихором проносились по землях русичів, винищуючи вогнем і шаблею сотні міст і сіл, забирали тисячі людей у полон, залишаючи після себе кров, сльози, страх і ненависть.

Одного разу, під час нападу монголо-татар, населення кількох сіл вирішило дати відсіч військам Батия, що немов чорна хмара насували із півдня. Дітей своїх мужні землероби заховали у ліс. А самі вийшли в поле для того, щоб із зброєю в руках зустріти непроханого гостя.

Жорстоким був бій... Татари чисельно в кілька разів переважали слов'ян, тому, після кількох запеклих сутичок, перемогли. Розлючені опором, усіх людей, що залишились в живих, зв'язали і кинули у річку.

Спустошивши поселення, орда повернулася в степи. Тільки після цього діти вийшли з лісу. Вони ходили берегами річки і гірко оплакували смерть своїх батьків.

Перехожі співчували дітям, допомагали чим могли. Річку, на берегах якої поселились нещасні сироти, назвали річкою «Сиріт». Згодом назва трансформувалась у «Серет».

(Фольклорна спадщина Тербовлянського району, 170 слів)

Отже, цей текст краєзнавчого спрямування знайомить учнів із походженням назви річки, яка протікає через Тербовлянський район, з історією рідного краю. Легенда є пізнавальною для школярів, виховує дух патріотизму, любов до своєї батьківщини. Тому використання текстів саме краєзнавчого спрямування на уроках розвитку зв'язного мовлення під час вивчення поняття про текст є дуже корисним та дієвим засобом формування свідомої особистості, громадянина своєї держави, патріота. Також такі тексти сприятимуть кращому засвоєнню нового матеріалу з української мови, а саме – теми «Текст».

ЛІТЕРАТУРА

1. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования / И. Р. Гальперин. – М. : Наука, 1981. – 148 с.
2. Романчук С. Переказ як форма розвитку зв'язного мовлення учнів: [українська мова] / Світлана Романчук // Українська мова і література в школі. – 2013. – № 5. – С. 2 – 4.
3. Ярмолук А. Текст як засіб розвитку комунікативних умінь учнів 5-их класів / А. Ярмолук // Укр. мова і літ. в школі. – 2005. – № 7. – С. 15 – 20.

Левіцька І.

Науковий керівник – доц. Буда В. А.

ОСНОВНІ ГРУПИ ЛЕКСИЧНИХ ДІАЛЕКТИЗМІВ У РОМАНІ ВОЛОДИМИРА ЛИСА «СОЛО ДЛЯ СОЛОМІЇ»

Одним із шляхів збагачення будь-якої літературної мови є діалектна лексика. Потрапляючи в художній текст, діалектизм перестає бути звичайним говірковим елементом. Він відразу набуває додаткових смислових та естетичних відтінків, різко контрастує з літературно-нормативною організованістю цього тексту й через те стилістично увиразнюється. У зв'язку з цим актуальною є тема пропонованої статті, об'єктом дослідження в якій стали риси поліської говірки.

Мета роботи – проаналізувати лексичні діалектизми у романі Володимира Лиса «Соло для Соломії», показати їх роль у створенні художніх образів, зображення побуту.

Мета дослідження передбачає виконання таких завдань: